

DIENVIDĀZIJA

Dienvidāzijai kā daļai no plašāka Indijas un Klusā okeāna reģiona ir būtiska ģeostratēģiska nozīme ES, taču šis reģions saskaras ar būtiskām problēmām ievērot noteikumos balstītu starptautisko kārtību. Indijas un Klusā okeāna reģions strauji attīstās un kļūst par svarīgāko ģeostratēģisko reģionu. Tajā dzīvo vairāk nekā 50 % pasaules iedzīvotāju. [2021. gada septembrī tika pieņemta ES stratēģija sadarbībai ar Indijas un Klusā okeāna reģionu](#). Tās mērķis ir palielināt ES klātbūtni reģionā, veidot partnerības, stiprināt noteikumos balstītu starptautisko kārtību un risināt globālas problēmas. Pašlaik ES pielāgo savus instrumentus tiktāl, ciktāl to ļauj tās [stratēģiskā autonomija](#). [ES Stratēģiskais kompass drošībai un aizsardzībai](#), ko Padome oficiāli apstiprināja 2022. gada martā, veicina atvērtu un uz noteikumiem balstītu reģionālās drošības arhitektūru, kas ietver drošas jūras kuģošanas līnijas, spēju veidošanu un pastiprinātu klātbūtni Indijas un Klusā okeāna reģiona jūrās. Eiropas Savienība kā ietekmīga ekonomikas dalībniece un ļoti nozīmīga līdzekļu devēja attīstības un palīdzības jomā šobrīd veido ciešākas saiknes ar Dienvidāzijas valstīm. ES tiecas veicināt institūciju veidošanu, demokrātiju, labu pārvaldību un cilvēktiesību ievērošanu, un tai rūp arī drošības situācija šajā reģionā, īpaši Kašmirā un Afganistānā, kā arī tādi jautājumi kā kuģošanas drošība un terorisms. Eiropas Parlaments ir atbalstījis ES sadarbību ar Dienvidāziju un palīdzību tai, proti, tiek sniegts mērķtiecīgs atbalsts visneaizsargātākajām iedzīvotāju grupām.

Šajā faktu lapā aplūkots Dienvidāzijas reģions. Sk. arī faktu lapas par Austrumāziju ([5.6.8.](#)) un Dienvidaustrumāziju ([5.6.9.](#)).

JURIDISKAIS PAMATS

- [Līguma par Eiropas Savienību](#) V sadaļa (ES ārējā darbība);
- [Līguma par Eiropas Savienības darbību](#) 206. un 207. pants (tirdzniecība) un 216.–219. pants (starptautiski nolīgumi).

PARTNERĪBAS UN SADARBĪBAS NOLĪGUMI (DIVPUSĒJĀS ATTIECĪBAS).
DIENVIDĀZIJAS REĢIONĀLĀS SADARBĪBAS ASOCIĀCIJA

ES veicina reģionālo integrāciju un atbalsta Dienvidāzijas Reģionālās sadarbības asociāciju (SAARC). SAARC dalībvalstis ir Afganistāna, Bangladeša, Butāna, Indija, Maldīvija, Nepāla, Pakistāna un Šrilanka. Eiropas Savienībai, Ķīnai, Irānai, Japānai, Dienvidkorejai, Maurīcijai, Mjanmai un ASV ir novērotāju statuss SAARC. Iekšēju domstarpību dēļ, sevišķi starp Indiju un Pakistānu, SAARC darbs ir apstājies.

Attīstības sadarbība starp ES un Dienvidāzijas valstīm izpaužas kā finansiāla un tehniska palīdzība un arī ekonomiskā sadarbība. Jautājumi, kam tiek pievērsta galvenā uzmanība, ir reģionālā stabilitāte, nabadzības mazināšana, cilvēktiesības, ilgtspējīga attīstība, laba pārvaldība un darba tiesības. ES un SAARC sadarbības mērķi ir veicināt standartu saskaņošanu un atvieglot tirdzniecību, kā arī veicināt izpratni par reģionālās sadarbības priekšrocībām.

INDIJA

2004. gada novembrī [piektajā ES un Indijas samitā tika pieņemta Indijas un ES stratēģiskā partnerība](#). Tā veicina politisko dialogu un sadarbību, ekonomisko attiecību attīstību, tirdzniecību un investīcijas, kā arī uzlabo cilvēku savstarpējos kontaktus. [2018. gada decembrī Padome pieņēma secinājumus](#), kuros pausta vēlme turpmākajos gados panākt dziļāku un plašāku sadarbību ar Indiju, veicinot mieru un drošību.

[Tirdzniecības apjoms starp ES un Indiju 2022. gadā sasniedza 115,2 miljardus EUR](#). Imports pieauga par 46 % un eksporta par 13,9 % salīdzinājumā ar 2021. gadu, radot tirdzniecības bilanci aptuveni 4,3 miljardu EUR apmērā par labu Indijai. ES ir otra lielākā Indijas tirdzniecības partnere pēc ASV. Indija ir ES desmitā lielākā tirdzniecības partnere. ES ir lielākais ārvalstu ieguldītājs Indijā, un pēdējo desmit gadu laikā ārvalstu ieguldījumu plūsmas uz šo valsti ir palielinājušās no 8 % līdz 18 %. Indijā darbojas aptuveni 6000 Eiropas uzņēmumu, kas tiešā veidā nodrošina 1,7 miljonus darbvieta un netieši vēl 5 miljonus darbvieta visdažādākajās nozarēs. Patlaban Indijai tiek piemēroti vienusēji preferenciālie tarifi saskaņā ar ES vispārējo tarifa preferenču shēmu (VPS), kurā vienusējās tirdzniecības preferences saistītas ar cilvēktiesību un darba tiesību ievērošanu.

Pēdējos gados [Indija ir kļuvusi arvien aktīvāka starptautiskajā arēnā](#). Tā arvien vairāk interesējas par tirdzniecības attiecību uzlabošanu ar ES, kas pašlaik galvenokārt balstās uz Pasaules Tirdzniecības organizācijas noteikumiem. Šobrīd ES un Indijas tirdzniecības attiecībās būtiski svarīgās jomas ir lauksaimniecība, pakalpojumi, digitālā tirdzniecība, patentu aizsardzība, vide un darba tiesības. 2024. gada martā Indija parakstīja 100 miljardu USD (91 miljards EUR) vērtu tirdzniecības nolīgumu ar Eiropas Brīvās tirdzniecības asociāciju, kas paredz, ka 15 gadu laikā tiks atcelti visvairāk ierobežojošie tarifi rūpniecības ražojumiem.

Indija un ES 2020. gadā vienojās par "Ceļvedi 2025. gadam" – vienotu satvaru, lai virzītu kopīgu rīcību dažādās jomās, piemēram: ārpolitikā un drošībā, tirdzniecībā un investīcijās, klimata pārmaiņās, veselībā, pētniecībā un inovācijā, globālā pārvaldībā un cilvēku savstarpējos kontaktos. ES-27 līderi un Indijas premjerministrs Narendra Modi [2021. gada maijā rīkoja 16. ES un Indijas samitu](#). 2022. gada jūnijā puses [vienojās](#) turpināt attīstīt savu stratēģisko partnerību, atvērt sarunas par brīvās tirdzniecības nolīgumu (BTN) un sākt sarunas par investīciju aizsardzības nolīgumu un nolīgumu par ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm. ES un Indijas BTN ir ļoti svarīgs ne tikai ekonomiskā, bet arī ģeopolitiskā ziņā.

2021. gada maijā tika sākta arī ES un Indijas savienotības partnerība, kuras mērķis ir atbalstīt noturīgu un ilgtspējīgu savienotību. Šīs iniciatīvas ir būtiskas, ņemot vērā spriedzi attiecībās ar Ķīnu. [2023. gada jūnijā notika Indijas un ES savienotības konference](#), lai izpētītu investīcijas savienotībā un apzinātu konkrētus projektus. 2023. gada augustā Indija pieņēma Digitālo personas datu aizsardzības aktu.

Eiropas Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena un Indijas premjerministrs Narendra Modi abu 2022. gada aprīļa sanāksmē [atklāja ES un Indijas Tirdzniecības un tehnoloģiju padomi \(TTP\)](#). Tas ir stratēģiskās koordinācijas mehānisms, kura mērķis ir atvieglot sadarbību tirdzniecības, uzticamu tehnoloģiju un drošības jomā. 2023. gada februārī ES un Indija nostiprināja savas attiecības, [izveidojot TTP](#). Līdz 2024. gada

februārim bija notikušas [septiņas sarunu kārtas](#), un ir paredzams, ka pēc vēlēšanām Indijā notiks astotā kārtā. [2024. gada martā notika ES un Indijas līderu konference](#), kurā galvenā uzmanība tika pievērsta autobūves nozarei, medicīniskajam aprīkojumam un veselības aprūpes nozarei.

Kā daļa no programmas ["Apvārsnis Eiropa" \(2021.–2027. gads\)](#) tiek stiprināta arī Indijas un ES sadarbība zinātnes, tehnoloģiju un inovācijas jomā. Pašreizējās Indijas izglītības politikas mērķis ir veidot vairāk starptautisku partnerību ar Eiropas universitātēm, lai kopīgi darbotos pamatprogrammas "Apvārsnis" programmās.

No 2024. gada 19. aprīļa līdz 2024. gada 1. jūnijam Indijā notiks vispārējās vēlēšanas, kurās gandrīz miljards cilvēku ir tiesīgi lemt par to, vai atkārtoti ievēlēt pašreizējo premjerministru Narendra Modi uz trešo pilnvaru termiņu un atstāt pie varas viņa partiju Bharatiya Janata, kas ir valsts vadībā jau 10 gadus.

Šī pasaules apdzīvotākā valsts īsteno politiskas un ekonomiskas reformas, kas vērstas uz administrācijas modernizēšanu, labu pārvaldību, korupcijas apkarošanu ar demonetizācijas un pārredzamības programmām, sociālo problēmu novēršanu, ekonomikas attīstīšanu ar iniciatīvām "Make in India" un "Invest India" un preču un pakalpojumu nodokļa ieviešanu visā valstī. Indija, gluži tāpat kā tās kaimiņvalstis Pakistāna un Ķīna, ir kodolvalsts, un tā saskaras ar drošības problēmām, terorismu un bruņotām sadursmēm pie robežām, it sevišķi pie Pakistānas robežas Džammu un Kašmiras autonomajā pavalstī un – gan ne tik lielā mērā – arī pie Ķīnas robežas.

Indijā pastāvošā kastu sistēma ir viena no pasaulē senākajām šķiru sabiedrības organizācijas formām un dod pamatu bažām par pastāvīgu diskrimināciju, kas tiek īstenota, pamatojoties uz kastu principu. Valstī ir arī ārkārtīgi liela etniskā un valodu daudzveidība. Vairākos štatos valda spriedze, un tiek ziņots par cilvēktiesību, kā arī sieviešu un bērnu tiesību pārkāpumiem. Saskaņā ar [Starptautiskās Darba organizācijas \(SDO\) datiem bērnu darbs joprojām ir ļoti nopietna problēma Indijā](#), neraugoties uz to, ka premjerministrs Modi ir apstiprinājis virkni pasākumu, kas aizliedz bērniem, kuri jaunāki par 14 gadiem, veikt bīstamus uzdevumus, paredzot bargus sodus darba devējiem, kas šos noteikumus pārkāpj.

[2021. gada aprīlī Eiropas Parlaments pieņēma ieteikumu par ES un Indijas attiecībām](#), kurā tika minētas tiesības uz pulcēšanās brīvību saistībā ar nelokāmo lauksaimnieku pretestību, kas notiek kopš 2020. gada beigām.

[2022. gada jūnijā Eiropas Parlaments pieņēma rezolūciju par ES un drošības problēmām Indijas un Klusā okeāna reģionā](#), kurā pauda gandarījumu par apņemšanos pastiprināt ES un Indijas sadarbību drošības un aizsardzības jomā un uzsvēra, ka Indija ir svarīga partnere jūras drošībā Indijas un Klusā okeāna reģionā. Tajā pašā rezolūcijā Parlaments pauda nožēlu par to, ka Indija nav atklāti nosodījusi Krieviju par tās iebrukumu Ukrainā.

[2022. gada jūlijā Eiropas Parlaments pieņēma rezolūciju par ES un Indijas turpmāko sadarbību tirdzniecības un ieguldījumu jomā](#), kurā pauda gandarījumu par apņemšanos strādāt pie tā, lai noslēgtu vērienīgu, uz vērtībām balstītu, līdzsvarotu, visaptverošu un savstarpēji izdevīgu ES un Indijas tirdzniecības nolīgumu. Parlaments atzinīgi novērtēja TTP.

[2023. gada jūlijā Parlaments pieņēma rezolūciju](#) par stāvokli Indijas Manipuras štatā, mudinot veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai apturētu etnisko un reliģisko vardarbību, aizsargātu visas reliģiskās minoritātes un novērstu jebkādu turpmāku situācijas eskalāciju.

[ES un Indijas 15. starpparlamentārā sanāksme notika 2023. gada decembrī](#) Deli un Mumbajā, lai apspriestu stratēģiskās partnerības stāvokli, divpusējo tirdzniecību, klimata pārmaiņas, reģionālos jautājumus, pilsonisko sabiedrību un cilvēktiesību jautājumus.

[2024. gada janvārī Parlaments pieņēma rezolūciju par ES un Indijas attiecībām](#), aicinot paplašināt un padziļināt ES un Indijas kā stratēģisku partneru attiecību, īpaši tādās svarīgās jomās kā klimata pārmaiņas, digitalizācija, savienotība, tirdzniecība, investīcijas, ārpolitika, drošības un aizsardzības politika, cilvēktiesības un tiesiskums.

PAKISTĀNA

ES un Pakistānas attiecības aizsākās 1962. gadā, un patlaban tās balstās uz [2004. gada sadarbības nolikumu](#). ES, būdama ļoti nozīmīga līdzekļu devēja attīstības un palīdzības jomā, atbalsta demokrātijas veicināšanu un institucionālo attīstību Pakistānā.

Pakistāna gūst ievērojamu labumu no ES vienpusējām tirdzniecības preferencēm saskaņā ar VPS+ vispārējo preferenču sistēmu, kas tika atjaunota 2014. gadā. Procesa ietvaros VPS+ prasību ievērošanu uzrauga Parlamenta Starptautiskās tirdzniecības komiteja. Pakistānas VPS+ statuss var tikt pārskatīts, jo tas ir saistīts ar tādiem pienākumiem kā cilvēktiesību un reliģijas brīvības garantēšana. [2022. gada jūnijā ES uzraudzības misija novērtēja, kā tiek īstenotas 27 starptautiskās konvencijas](#), kas ir obligāts nosacījums, lai Pakistāna varētu saglabāt tai tik izdevīgo VPS+ statusu. Kopš 2014. gada, kad valsts pievienojās VPS+, tās uzņēmumi ir palielinājuši eksportu uz ES tirgu par 65 %. Komisija un Eiropas Ārējās darbības dienests (EĀDD) 2023. gada novembrī publicēja [kopīgu ziņojumu, kurā novērtēts progress astoņās VPS+ saņēmējvalstīs](#), tostarp Pakistānā.

ES ir Pakistānas otra lielākā tirdzniecības partnere aiz Ķīnas. [2022. gadā preču tirdzniecība](#) starp ES un Pakistānu sasniedza 14,9 miljardus EUR, un Pakistānai bija tirdzniecības pārpalikums 4,1 miljarda EUR apmērā ar ES.

ES Pakistānai piešķir ievērojamus līdzekļus attīstības palīdzības un humānās palīdzības jomā. Finansējums no attīstības sadarbības instrumenta 2014.–2020. gadam ir 653 miljoni EUR. [Daudz gadu indikatīvās programmas 2021.–2027. gadam](#) ietvaros ES ir piešķirusi [265 miljonus EUR](#) dotāciju finansējumam partnerībām ar Pakistānu 2021.–2024. gadam. Šis finansējums atbalsta trīs prioritārās jomas: zaļa, iekļaujoša izaugsme, cilvēkkapitāls un pārvaldība. Neraugoties uz finansējuma samazinājumu salīdzinājumā ar iepriekšējām investīcijām, tas joprojām ir ievērojams ieguldījums. ES ir atzinusi problēmas, ar kurām Pakistāna saskaras, uzņemot vairāk nekā 3 miljonus bēgļu, un ir gatava apsvērt iespēju sniegt papildu atbalstu, tostarp bēgļu brīvprātīgai repatriācijai uz Afganistānu. Turklāt 2023. gadā ANO Pasauls Pārtikas programma atbalstīja vairāk nekā 180 000 neaizsargātu cilvēku, kurus skāra plūdi septiņos Sindas provinces rajonos, un tas bija iespējams, izmantojot [ES humānās palīdzības ieguldījumu](#).

[ES un Pakistānas apvienotā komisijas 13. sanāksme notika 2023. gada jūnijā](#), pirms kuras notika Demokrātijas, pārvaldības, tiesiskuma un cilvēktiesību apakšgrupas sanāksme un ES un Pakistānas Tirdzniecības apakšgrupas sanāksme. [2024. gada martā ES un Pakistāna rīkoja 9. politisko dialogu](#) Islamabadā, aptverot plašu reģionālo un globālo notikumu klāstu.

Pakistānai ir bijusi izšķiroša nozīme Afganistānas miera procesā. Tā palīdzēja panākt 2020. gada februāra vienošanos starp ASV un Taliban, saskaņā ar kuru Vašingtona piekrita izvest no Afganistānas visus ASV un NATO spēkus. Paredzams, ka palielināsies Pakistānas ģeostratēģiskā loma Indijas un Klusā okeāna reģionā, jo īpaši pēc talibu īstenotās varas pārņemšanas Afganistānā 2021. gada augustā. Stabila, demokrātiska un pārtikusi Pakistāna ir ļoti svarīga Eiropas Savienībai. Tā ir nozīmīga sarunu partnere ar talibiem un Afganistānas bēgļu galvenais galamērķis. Valsts maina savu tēlu starptautiskajā arēnā.

Pakistānas politika joprojām ir trauksmaina. Armija aizvien iejaucas kā iekšpolitikā, tā ārpolitikā, un tai ir plašas pilnvaras drošības un terorisma apkarošanas jomā. 2024. gada februārī Pakistānā notika vēlēšanas, kuru rezultātā premjerministrs Shehbaz Sharif palika uz otro pilnvaru termiņu. Par viņu nobalsoja 201 no 336 Nacionālās asamblejas locekļiem.

[2021. gada aprīlī Parlaments pieņēma rezolūciju par zaimošanas likumu](#), kurā aicināja Komisiju atkārtoti izvērtēt Pakistānas atbilstību VPS+ programmai, ņemot vērā cilvēktiesību situācijas pasliktināšanos. Parlaments uzrauga Komisijas un EĀDD veiktos pasākumus, lai risinātu cilvēktiesību jautājumus, tostarp saistībā ar tiesību aktiem par zaimošanu, kuros ir paredzēti bargi sodi, tostarp nāvessods.

[ES un Pakistānas 13. starpparlamentārā sanāksme \(IPM\) notika 2022. gada martā](#). Diskusijās galvenā uzmanība tika pievērsta politiskajām norisēm Pakistānā, Krievijas agresijai pret Ukrainu, tirdzniecībai, VPS+ un cilvēktiesībām. Starpparlamentārās sanāksmes dalībnieki uzskatīja, ka ir būtiski, lai abu pušu parlamentārieši novērtētu progresu un sniegtu parlamentāro uzraudzību un norādījumus divpusējo attiecību jautājumos.

AFGANISTĀNA

[2017. gada februārī tika parakstīts ES un Afganistānas sadarbības nolīgums par partnerību un attīstību](#). Eiropas Parlaments to apstiprināja 2019. gada martā. Attiecības ar Eiropas Savienību tika veidotas, pielāgojoties kara un pēckara situācijai. Pateicoties ievērojamam Eiropas Parlamenta ieguldījumam, Afganistāna daļēji un pakāpeniski tiek iesaistīta ES stratēģijā Vidusāzijai.

Pēdējās prezidenta vēlēšanas valstī notika 2019. gada septembrī, un balsu vairākumu ieguva Ashraf Ghani (50,64 %), tādējādi gūstot pārsvaru pār Abdullah Abdullah (39,52 %). 2020. gada februārī ASV un Taliban Dohā parakstīja Afganistānas un ASV kopīgo paziņojumu par mieru – [divpusēju ASV un Taliban miera nolīgumu](#), kurā nebija iesaistīta Afganistānas valdība. Miera sarunas starp Afganistānas valdību un Taliban sākās Dohā, 2020. gada septembrī, un to mērķis bija izveidot nosacījumus visaptverošam pamieram un politiskam noregulējumam. Dohā, Maskavā un Stambulā 2021. gadā notika vairākas miera konferences, taču bez pozitīviem rezultātiem.

Pēc 2021. gada maija talibi strauji ieguva kontroli pār arvien vairāk teritoriju. Afganistānas drošības spēku nenozīmīgā pretestība ļāva talibiem iegūt kontroli pār valsti mazāk nekā četrus mēnešu laikā. 2021. gada 15. augustā, dažas stundas pēc tam, kad prezidents Ghani pameta valsti un devās trimdā uz Dubaiju, talibi pasludināja Kabulu par savu teritoriju. 2021. gada augustā – ātrāk, nekā gaidīts – saskaņā ar principu “kopā ienācām, kopā izejam” ASV un NATO pabeidza spēku izvešanu no Afganistānas, kas iezīmēja 2001.–2021. gada kara beigas Afganistānā, taču Afganistāna palika haotiskā humanitārajā situācijā. Bažas par drošības situāciju Afganistānā pastiprinājās, kad ASV un NATO izveda no tās savus bruņotos spēkus. 2021. gada septembrī Taliban izsludināja talibu pagaidu valdību, kurā ir tikai vīrieši, pretēji iepriekšējiem solījumiem, ka jaunā valdība būs iekļaujoša. Kopš tā laika Taliban pastāvīgi veic smagus cilvēktiesību pārkāpumus, jo īpaši pret sievietēm, meitenēm un minoritātēm.

Taliban attiecības ar Al-Qaida un Daesh ir neskaidras, un ir ļoti liela plaisa starp pilsētu un lauku kopienām. Afganistānas pilsētās dzīvojošie jaunieši labprātāk turpinātu dzīvot relatīvi atvērtā sabiedrībā, kas viņiem ir pazīstama. Arī etniskās minoritātes (tadžiki, uzbeki un hazāri) nevēlas, lai viņus pārvaldītu Taliban.

Tā kā Afganistāna ir valsts, kas visvairāk pasaulē ir atkarīga no palīdzības, tajā šobrīd veidojas humanitāra katastrofa – puse tās iedzīvotāju var palikt bez pamatvajadzībām, piemēram, pārtikas, ūdens un zālēm. Tā kā Pakistānā un Irānā ir vairāk nekā trīs miljoni iekšzemē pārvietotu personu un vairāk nekā divi miljoni bēgļu un patvēruma meklētāju, humanitārā situācija ir pasliktinājusies.

Pirms Taliban varas pārņemšanai 2021. gada augustā Afganistāna bija lielākā ES attīstības finansējuma saņēmēja Āzijā. Afganistānai tiek piemērots Eiropas Savienības visizdevīgākais tirdzniecības režīms, proti, “Viss, izņemot ieročus”. Eiropas Savienība Afganistānai laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam ir piešķīrusi 1,4 miljardus EUR. 2020. gada novembrī Ženēvā notikušajā konferencē par mieru, labklājību un pašpalīdzību Afganistānā [ES apņēmas 2021.–2025. gadā sniegt ilgtermiņa un ārkārtas palīdzību 1,2 miljardu EUR apmērā](#). Kopš 2021. gada augusta [ES ir apņēmusies atbalstīt Afganistānas iedzīvotājus, šim mērķim piešķirot līdz pat 1 miljardu EUR](#), no kura 489 miljoni EUR tiks izmantoti humānajai palīdzībai un 400 miljoni EUR – pamatvajadzībām un iztikas līdzekļu atbalstam. ANO konferencē par Afganistānu, kas notika Ženēvā 2021. gada septembrī, tika panākti solījumi novirzīt palīdzībai 1,2 miljonus USD, no tiem 677 miljonus USD apņēmas piešķirt ES un tās dalībvalstis. G20 samitā 2021. gada oktobrī Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena paziņoja par atbalsta paketi Afganistānai 1 miljarda EUR apmērā. ES sadarbojas ar Taliban tādos praktiskos jautājumos kā evakuācija un humānās palīdzības operācijas, koordinējot savus kontaktus ar EĀDD vadītas delegācijas Kabulā starpniecību. [2023. gadā ES piešķīra Afganistānai humāno palīdzību 156,5 miljonu EUR apmērā](#). 2024. gada februārī ANO Dohas konferencē par Afganistānu netika sasniegti tās galvenie mērķi: noteikt kursu starptautiskai sadarbībai ar Afganistānu un veicināt dialogu starp Taliban un pasaules sabiedrību par būtiskiem jautājumiem. 2024. gada februārī [ES piešķīra 20,1 miljonu EUR ANO Pasaules pārtikas programmai](#) Afganistānā, lai uzlabotu mājāsaimniecību nodrošinātību ar pārtiku un kopienas noturību.

ES ir dziļi nobažījusies par islāma emirāta atjaunošanu ar radikālu šariāta tiesību sistēmu. Tas rada nopietnus jautājumus par ES turpmāko sadarbību ar Afganistānu, kas ir atkarīga no tā, kā būs iespējams saglabāt pēdējo 20 gadu laikā sasniegto. Īpaša uzmanība jāpievērš iespējamajam starptautiskā terorisma un migrācijas pieaugumam, kā arī narkotiku tirdzniecības pieaugumam.

ES ārlietu ministri 2021. gada septembrī vienojās, ka ES neatzīs Taliban režīmu, bet sarunāsies ar to. Šādu sarunu apmērs ir atkarīgs no jaunās Afganistānas valdības rīcības, apņemšanās nepieļaut, ka Afganistāna kļūst par teroristu bāzi, un cilvēktiesību, jo īpaši sieviešu tiesību, tiesiskuma un mediju brīvības ievērošanas. Sarunas ir atkarīgas arī no iekļaujošas pārejas valdības izveides, humānās palīdzības darbinieku brīvas piekļuves un Taliban apņemšanās ļaut ārvalstniekiem un afgāņiem pamest valsti. 2023. gada februārī ES ārlietu ministru padomes sanāsmē apsprieda Afganistānas de facto iestāžu lēmumus sistēmiski izslēgt sievietes no sabiedriskās dzīves un cilvēktiesību pārkāpumus, nonākot pie tiem pašiem uzskatiem, kas pausti iepriekšējā Padomes sanāsmē par Afganistānu, kura norisinājās 2021. gada septembrī, uzsverot ES apņemšanos nodrošināt mieru un stabilitāti un atbalstīt Afganistānas tautu.

Pēc tam, kad varu sagrāba Taliban, 2021. gada beigās un 2022. gadā tika atjaunoti vairāki ierobežojumi attiecībā uz sievietēm Afganistānā. Ir ieviesti noteikumi par apģērbu un pieņemti likumi, kas aizliedz sievietēm uzturēties sabiedriskās vietās bez vīriešu dzimuma pavadoņa. Lai gan dažas publiskās universitātes 2022. gada februārī atsāka darbību un bija pieejamas gan vīriešiem, gan sievietēm un 2022. gada martā sākās jaunais mācību gads, Taliban nepildīja pirms tam doto solījumu, ka ļaus meitenēm apmeklēt vidusskolu. Tas ir ietekmējis aptuveni 1,1 miljonu skolēnu. Saskaņā ar Pasaules Bankas datiem pēdējo desmit gadu laikā sieviešu līdzdalība darba tirgū ir palielinājusies no 15 % līdz 22 %. Tomēr kopš varas maiņas šis rādītājs ir samazinājies, jo pēc atgriešanās pie varas talibi noteikuši lielākus ierobežojumus sieviešu iespējām pārvietoties ārpus mājām. Taliban vērsšanās pret sieviešu nodarbinātību privātajā sektorā, tostarp uzdodot slēgt visus skaistumkopšanas salonus, kā rezultātā 60 000 sieviešu zaudēja darbu, liecina par pastāvīgu uzbrukumu afgāņu sieviešu iztikai. Turklāt Taliban lika visām nevalstiskajām organizācijām (NVO), kas strādā valstī, pārtraukt sieviešu nodarbināšanu un neļāva afgāņu studentēm pamest valsti, lai studētu ārzemēs.

Parlaments ir atbalstījis iekļaujošas sarunas Afganistānas sabiedrībā, kas ir priekšnoteikums, lai beigtos četrdesmit gadus ilgušais posts un cilvēku nogalināšana, un uzstājis, ka ir jāiesaista visi politiskie spēriņi un pilsoniskā sabiedrība. Kopš 2020. gada rudens Parlaments ir atkārtoti nosodījis vardarbības uzliesmojumus un savā [2021. gada jūnija rezolūcijā par stāvokli Afganistānā](#) puda bažas par spēku izvešanas sekām un aicināja pieņemt visaptverošu stratēģiju tālākai ES sadarbībai ar Afganistānu. 2021. gada jūlijā, mēnesi pirms tam, kad varu pārņēma Taliban, Eiropas Parlamenta Delegācija attiecībām ar Afganistānu (D-AF) rīkoja sesto ES un Afganistānas starpparlamentāro sanākumi ar Afganistānas Nacionālās asamblejas pārstāvjiem. Sanāsmē notika divas paneldiskusijas: viena par miera procesu un situāciju Afganistānā pēc ārvalstu karaspēka izvešanas un otra par sieviešu lomu miera procesā un par turpmākajām attiecībām ar ES.

[2021. gada septembrī Parlaments pieņēma rezolūciju par stāvokli Afganistānā](#), kurā tas pauda nožēlu par Taliban īstenoto vardarbīgo valsts pārņemšanu. Parlaments pauda nopietnas bažas par nākotni un atbalstīja ES lēmumu neatzīt Taliban valdību. Tas arī atzina, ka tomēr būs vajadzīga operatīva sadarbība ar Taliban valdību loģistikas, operatīvos un humanitāros nolūkos, un aicināja veicināt apdraudēto ES pilsoņu un Afganistānas iedzīvotāju evakuācijas turpināšanu un vēl vairāk palielināt humāno palīdzību.

Parlaments, jo īpaši tā Delegācija attiecībā ar Afganistānu, pauda bažas par humanitāro, ekonomisko un bēgļu krīzi, kuras risināšanai vajadzīgi humanitārie koridori un stratēģiska pieeja visam reģionam, tostarp Pakistānai, Irānai un Centrālāzijai. Parlaments ir atkārtoti uzstājies uz nosacītu sadarbību ar Taliban, pamatojoties uz [pieciem kritērijiem](#), ko Padome noteica 2021. gada septembrī:

- visiem ārvalstniekiem un afgāņiem, kas vēlas pamest valsti, garantēt drošu un neapdraudētu pārvietošanos;
- ievērot visas cilvēktiesības, jo īpaši sieviešu un meiteņu, kā arī pie minoritātēm piederošu bērnu un personu tiesības;
- ļaut īstenot humānās palīdzības operācijas Afganistānā;
- nepieļaut, ka Afganistāna kalpo par bāzi teroristu patvērumam, finansēšanai vai terorisma eksportam uz citām valstīm;
- sarunu ceļā izveidot iekļaujošu un reprezentatīvu valdību.

2022. gada februārī Parlaments rīkoja vairākus pasākumus augsta līmeņa konferencē "Afganistānas sieviešu dienas". 2022. gada martā virtuālā sanāsmē ar gandrīz 50 afgāņu līderēm, kas pieslēdzās no Afganistānas un citām pasaules daļām, tika izveidots Afganistānas sieviešu līderu forums.

[2022. gada aprīlī Parlaments pieņēma rezolūciju par stāvokli Afganistānā, jo īpaši stāvokli sieviešu tiesību jomā](#). Tajā tika pausts nosodījums Taliban lēmumam paturēt spēkā meiteņu izglītības aizliegumu pēc septītās klases un pausta nožēla par Taliban nerimstošo vēlmi izstumt sievietes no sabiedriskās dzīves un liegt viņām pamattiesības, tostarp piekļuvi izglītībai un darbam, pārvietošanās brīvību un veselības aprūpi.

[2022. gada novembrī Parlaments pieņēma rezolūciju par cilvēktiesību ievērošanu Afganistānā](#), pievēršoties sieviešu tiesību pasliktināšanās problēmai.

[2023. gada aprīlī Parlaments pieņēma arī rezolūciju par cilvēktiesību ievērošanu Afganistānā](#), uzsverot vajāšanu dzimuma dēļ.

[2023. gada oktobrī Parlaments pieņēma vēl vienu rezolūciju par cilvēktiesību stāvokli](#), jo īpaši par bijušo valdības amatpersonu un Afganistānas valsts drošības spēku locekļu vajāšanu un vēršanos pret pilsoniskās sabiedrības organizācijām un cilvēktiesību aizstāvjiem. Parlaments arī pauda atbalstu tam, lai sauktu pie atbildības de facto varas iestādes un veiktu izmeklēšanu Starptautiskajā Krimināltiesā.

[2024. gada martā Parlaments pieņēma rezolūciju par represīvo vidi Afganistānā](#), tostarp publisku nāvessodu izpildi un vardarbību pret sievietēm, aicinot pilnībā ievērot sieviešu un meiteņu pamattiesības un brīvības.

BANGLADEŠA

ES un Bangladešas attiecības aizsākās 1973. gadā. [Sadarbības nolīgumā, kurš tika noslēgts 2001. gada aprīlī](#), ietvertās jomas ir tirdzniecība, ekonomikas attīstība, cilvēktiesības, laba pārvaldība un vide. Tā kā Bangladeša pieder pie vismazāk attīstītajām valstīm, tai tiek piemērots visizdevīgākais tirdzniecības režīms, kas iespējams saskaņā ar ES VPS. Paredzams, ka Bangladeša līdz 2026. gadam izklūs no vismazāk attīstīto valstu statusa. Pēc pārejas perioda valstij vairs nebūs piekļuves EBA shēmai.

2014.–2020. gada Daudz gadu indikatīvajā programmā ES ir apņēmusies piešķirt līdzekļus apmērā līdz 690 miljoniem EUR. ES ir uzsvērusi, ka Bangladešā ir vajadzīgas politiskas reformas, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi, darītu to pievilcīgāku tirdzniecībai un piesaistītu vairāk investīciju. 2019. gada jūlijā ES Bangladešā uzsāka divas uz publisko finanšu pārvaldību un valsts sociālā nodrošinājuma reformām vērstas programmas. No reaģēšanai uz Covid-19 izveidotās "Team Europe" budžeta ES piešķīra Bangladešai 113 miljonus EUR, lai aizsargātu tās tekstilrūpniecībā un ādas apstrādē – uz eksportu orientēto nozaru – nodarbināto cilvēku iztiku. [ES daudz gadu indikatīvajā programma Bangladešai 2021.–2027. gada periodam](#) ir saskaņota ar [Bangladešas 8. piecgades plānu \(FYP\), kas aptver 2020.–2025. gadu](#).

[2023. gada oktobrī Global Gateway forumā](#) Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena kopā ar Bangladešas premjerministri Sheikh Hasina sāka sarunas par jaunu partnerības un sadarbības nolīgumu. ES, Eiropas Investīciju banka (EIB) un Bangladeša parakstīja nolīgumus 400 miljonu EUR vērtībā atjaunojamās enerģijas projektiem, kas veicinās ilgtspējīgu zaļo pārkārtošanos Bangladešas enerģētikas nozarē un palīdzēs Bangladešai sasniegt klimata pārmaiņu mazināšanas mērķus.

Bangladešas parlamentārās demokrātijas sistēmā varu pārmaiņus daļa divas partijas – Awami līga (AL) un Bangladešas Nacionālā partija. Bangladeša ir viena no retajām valstīm, kas sasniegusi Tūkstošgades attīstības mērķus. Tomēr nopietna problēma joprojām ir darba tiesības un darba apstākļi, it sevišķi industriālajās teritorijās Dakas apvidū, kur atrodas apģērbu ražotnes. Bangladešas iekšzemes kopprodukts (IKP) 2022. gadā samazinājās sakarā ar krīzi pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā, preču cenu pieaugumu un inflāciju. Tādēļ valsts ir lūgusi finansiālu palīdzību no Starptautiskā Valūtas fonda (SVF). Bangladešas apģērbu eksports pēdējos gados ir ievērojami audzis, taču bieži notiek nelaimes gadījumi un ugunsgrēki rūpnīcās un citās darbavietās, kuros pēdējo desmit gadu laikā gājuši bojā 1310 strādnieki un ievainojumus guvuši 3883 darbinieki.

Pēc tam, kad premjerministre Sheikh Hasina atteicās pieņemt opozīcijas (Badešas Nacionālās partijas) prasības neitrālajai valdībai sarīkot aptauju par 2024. gada janvāra vēlēšanām, BNP boikotēja vēlēšanas. Tā rezultātā 2024. gada janvārī pašreizējā Bangladešas premjerministre Hasina ieguva vēl piecu gadu termiņu un viņas partija, Awami līga, un tās sabiedrotie ieguva 225 no 300 vietām parlamentā. .

Tiecoties paglābties no vajāšanas Mjanmā, kopš 2017. gada augusta bēgļu gaitās uz Bangladešu ir devušies vairāk nekā 800 000 rohindžu bēgļu. ES ir cieši sekojusi līdzī Rohindžu bēgļu krīzei un izmaksājusi vairāk nekā pusi no piešķirtajiem 280 miljoniem EUR, par kuriem tika panākta vienošanās ANO līdzekļu devēju

konferencē 2017. gadā un vēlākos gados. Līdzekļi izlietoti galvenokārt to rohindžu bēgļu atbalstam, kas uzturas Cox's Bazar. Šo līdzekļu mērķis ir apmierināt to konfliktu skarto un pārvietoto kopienu vajadzības, jo īpaši rohindžu vajadzības, kuru situācija Covid-19 pandēmijas laikā vēl vairāk pasliktinājās. Bangladešas valdība cenšas repatriēt rohindžas, bet viņu atgriešanos kavē apstākļi Mjanmā.

2023. gada novembrī humanitārās situācijas pasliktināšanās dēļ [ES piešķīra 10,5 miljonus EUR humānajai palīdzībai rohindžu bēgļiem](#) un viņu uzņēmējkopienām Bangladešā. Reaģējot uz ugunsgrēku vienā no bēgļu nometnēm, [2024. gada janvārī ES atbrīvoja 300 000 EUR, lai palīdzētu cietušajiem cilvēkiem](#).

2023. gada septembrī [Parlaments pieņēma rezolūciju par cilvēktiesību stāvokli Bangladešā, jo īpaši Odhikar lietu](#), kas ir vadoša cilvēktiesību organizācija, kura vairāk nekā desmit gadus ir saskārusies ar vajāšanu un kriminalizāciju, tostarp svītrotā no NVO reģistra.

2022. gada decembrī Briselē notika [8. ES un Bangladešas starpparlamentārā sanāksme](#), lai apspriestu jaunākos notikumus attiecībā, tostarp cilvēktiesības, tirdzniecību un pašreizējo ģeostratēģisko situāciju. 2023. gada decembrī Briselē notika [9. ES un Bangladešas starpparlamentārā sanāksme](#).

ŠRILANKA

ES un Šrilankas attiecības aizsākās 1975. gadā, abām pusēm noslēdzot sadarbības nolīgumu, un 1995. gadā tās tika pilnveidotas, noslēdzot [sadarbības nolīgumu par partnerību un attīstību](#). 2017. gada maijā ES piešķīra Šrilankai VSP+ priekšrocības, lai tādējādi stimulētu politiskas reformas un starptautisko cilvēktiesību, darba tiesību, vides aizsardzības un labas pārvaldības konvenciju ievērošanu. Eiropas Parlaments cieši uzrauga Šrilankas progresu attiecībā uz VPS+ kritēriju ievērošanas efektivitāti. Pašlaik ir būtiski apdraudētas izredzes attiecībā uz pārejas tiesiskumu un nacionālo izlīgumu, kas ir divi Eiropas Parlamenta izvirzīti pamatnosacījumi attiecībā uz Šrilankas tiesībām izmantot VPS+. Aizvadītajā desmitgadē ES Šrilankai ir sniegusi attīstības palīdzību 760 miljonu EUR apmērā. ES ir Šrilankas otrā lielākā tirdzniecības partnere aiz Ķīnas un tās otrais galvenais eksporta galamērķis. [2022. gadā preču tirdzniecība](#) starp ES un Šrilanku sasniedza 4,2 miljardus EUR, un Šrilankai bija tirdzniecības pārpalikums 2,1 miljarda EUR apmērā ar ES.

2024. gada februārī Briselē notika [ES un Šrilankas apvienotās komisijas 26. sanāksme](#). ES atzinīgi novērtēja Šrilankas aktīvo dalību trešajā ES un Indijas un Klusā okeāna reģiona valstu ministru forumā, kas arī notika Briselē 2024. gada februārī. Apvienotā komisija apsprieda [Šrilankas daudzgadu indikatīvo programmu \(DIP\) 2021.–2027. gadam](#). Šajā stratēģiskajā satvarā [ES ir piešķīrusi 60 miljonus EUR dotāciju finansējumam partnerībai ar Šrilanku laikposmā no 2021. līdz 2024. gadam](#). Šrilanka informēja Komisiju par pasākumiem, kas veikti, lai aizstātu Terorisma novēršanas aktu ar Terorisma apkarošanas likumprojektu un likumprojektu saskaņotu ar starptautiskajiem standartiem.

No 1983. gada līdz 2009. gadam Šrilanku plosīja pilsoņu karš starp singalu dominēto valdību un Tamililamas atbrīvošanas tīģeru kustību. 2019. gada novembrī prezidenta vēlēšanās uzvarēja Gotabaya Rajapaksa, kurš par premjerministru iecēla savu brāli – kādreizējo prezidentu Mahinda Rajapaksa. Prezidenta partijas alianse (Šrilankas Tautas

brīvības alianse) pārliecinoši uzvarēja parlamenta vēlēšanās, kas notika 2020. gada augustā. Mahinda Rajapaksa zvērestu pieņēma viņa brālis Gotabaya Rajapaksa. 2020. gada septembrī tika ieviests pretrunīgais 20. grozījuma likumprojekts, kas nostiprina prezidenta izpildvaru un vājina premjerministra un parlamenta lomu.

Vissmagākā ekonomikas krīze, ar ko valsts jebkad ir saskārusies, 2022. gadā izraisīja masveida demonstrācijas. Augstās preču cenas un pamatpreču un energoresursu trūkums izraisīja vēl nepieredzētus nemierus. Protesti sākās 2022. gada aprīlī, kad simtiem tūkstošu cilvēku piedalījās lielā mērā miermīlīgos protestos, pieprasot prezidenta Rajapaksa atkāpšanos. 2022. gada jūlijā tūkstošiem cilvēku iebruka viņa oficiālajā rezidencē, un prezidents pameta valsti, ar militāro lidmašīnu dodoties vispirms uz Maldīviju un pēc tam uz Singapūru. No amata atkāpās gan prezidents Gotabaya Rajapaksa, gan premjerministrs Mahinda Rajapaksa.

2022. gada jūlijā par jauno prezidentu tika ievēlēts Ranil Wickremesinghe. Viņš iecēla Dinesh Gunawardena par premjerministru. Kopš Wickremesinghe kļuva par prezidentu, cilvēktiesību grupas ir apsūdzējušas valdību protestētāju apspiešanā. Pēdējo nedēļu laikā policija ir aizturējusi desmitiem protestētāju, bet lielākā daļa ir atbrīvoti pret drošības naudu.

Pirmo reizi vēsturē Šrilanka neizpildīja savas parādsaistības un vienojās ar SVF par jaunu programmu makroekonomiskās stabilitātes un parāda atmaksājamības atbalstam. Bijušais prezidents Gotabaya Rajapaksa atgriezās valstī. Šrilankieši vairo viņa valdību smagākajā ekonomikas krīzē salas vēsturē. Ārvalstu valūtas rezervju sabrukums noveda pie smaga pārtikas un degvielas trūkuma. Šrilankas valdība 2022. gada septembrī panāca provizorisku vienošanos ar SVF par aizdevumu 2,9 miljardu USD apmērā. Tas būs atkarīgs no daudziem nosacījumiem, tostarp fiskālajām reformām un Šrilankas parāda pārstrukturēšanas ar kreditoriem. Valdība arī saskaras ar grūtībām pārliecināt cilvēkus par nepieciešamību privatizēt galvenos publiskā sektora pakalpojumus, kas ļautu palielināt ieņēmumus. Šrilankas valdība 2023. gadā risināja sarunas ar kreditoriem un panāca, ka tiek izveidota paplašinātā finansēšanas mehānisms (EFF) programma ar SVF, saņemot 670 miljonus USD kā daļu no četrus gadus aizdevuma, kura kopsumma ir 3 miljardi USD. Āzijas Attīstības banka 2023. gada decembrī aizdeva 200 miljonus USD, un Pasaules Banka piešķīra papildu 250 miljonus USD.

[Šrilankas valdība 2024. gada aprīlī noraidīja tās starptautisko kreditoru priekšlikumu](#) par vairāk nekā 12 miljardu USD pārstrukturēšanu, kas, iespējams, varētu aizkavēt valsts nākamo SVF atbalsta naudas daļu.

[ES un Šrilankas 11. starpparlamentārā sanāksme notika 2023. gada oktobrī un novembrī](#) Kolombo, lai apspriestu divpusējās attiecības un Šrilankas ekonomisko un finansiālo situāciju.

NEPĀLA

ES un Nepālas attiecības aizsākās 1973. gadā, un patlaban tās balstās uz [1996. gada sadarbības nolīgumu](#). Gandrīz ceturtdaļa Nepālas iedzīvotāju iztiek ar mazāk nekā USD 2 dienā, un 25 % no valsts budžeta veido ārējā palīdzība. ES ir viena no lielākajām attīstības palīdzības sniedzējām Nepālai. ES arī ir atkārtoti uzsvērusi, ka Nepālai ir svarīgi vairāk izmantot ES piešķirtās tirdzniecības preferences saskaņā ar režīmu

[“Viss, izņemot ieročus” \(EBA\). ES pašlaik atbalsta Nepālu saskaņā ar daudzgadu indikatīvo programmu 2021.–2027. gadam](#), nosakot trīs prioritārās sadarbības jomas: iekļaujoša zaļa izaugsme, cilvēkkapitāla attīstība un laba pārvaldība. Šīs prioritārās jomas ir saskaņotas arī ar ES globālajām stratēģijām, piemēram, [stratēģiju sadarbībai Indijas un Klusā okeāna reģionā](#), [Globālās atveseļošanas iniciatīvu](#) un [Rīcības plānu par dzimumu līdztiesību un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm ārējā darbībā 2021.–2025. gadam \(GAP III\)](#). ES atbalsta Nepālas ekonomiku un darbaspēka pieprasījumu, tādējādi atbalstot arī iedzīvotāju ienākumus šai valstī, kurai raksturīga būtiska nevienlīdzība starp augstākajām un zemākajām kastām, kā arī marginalizētas kopienas, piemēram, madheši.

[ES un Nepālas 15. Apvienotā komisija notika 2024. gada martā](#) Kathmandu, lai apspriestu divpusējās attiecības. ES atzinīgi novērtēja Nepālas sasniegumus sociālekonomiskajā pārveidē un [Nacionālā attīstības plāna 2019.–2024. gadam](#) īstenošanā. ES un Nepāla izvērtēja neseno attīstību demokrātisko procesu un iestāžu atbalstīšanā un uzsvēra pilsoniskās sabiedrības un mediju nozīmi demokrātijas un labas pārvaldības stiprināšanā. ES atbalstīja Nepālu par tās nostāju attiecībā uz klimata pārmaiņām COP28 laikā un par tās vērienīgo mērķi līdz 2045. gadam panākt neto emisiju nulles līmeni.

2022. gada novembrī Nepālā notika vispārējās vēlēšanas, lai ievēlētu 275 Pārstāvju palātas locekļus. Nepālas kongress ieguva 89 vietas, savukārt Nepālas Komunistiskā partija ieguva 78 vietas. 2020. gada janvārī Nepālā notika Nacionālās asamblejas vēlēšanas. Vēlēšanās uzvarēja Nepālas valdošās partijas Nepālas Kongresa vadībā. Augstās pasaules naftas un preču cenas 2022. gadā ir ietekmējušas patēriņa cenas Nepālā, apdraudot politisko stabilitāti, jo tās izraisa nemierus un protestus, tostarp prasības atjaunot Hindu monarhiju. Nepālas jauktajā vēlēšanu sistēmā, kas ir vienkāršā vairākuma kombinācija ar proporcionālo pārstāvību, ir ļoti grūti iegūt vairākumu. Tāpēc Nepālā tradicionāli politiskajām partijām jāveido koalīcija ar varas dalīšanas līgumiem.

Ķīna un Indija sacenšas par ietekmi šajā valstī. Galvenie risināmie uzdevumi ir rast miermīlīgu risinājumu politiskajam strupceļam, reformējot konstitūciju, kas ir jāgroza, lai ņemtu vērā dalītu un etnisko minoritāšu, jo īpaši Terai dzīvojošo madhešu, intereses un garantētu par migrantiem kļuvušo Nepālas pilsoņu tiesības ārvalstīs.

Valdībai neizdevās nodrošināt pārejas tiesiskumu iedzīvotājiem, kuri pilsoņu kara laikā bija kļuvuši par cilvēktiesību pārkāpumu upuriem. 2020. gada aprīlī Augstākā tiesa ieteica grozīt Nepālas Patiesības un izlīguma komisijas pilnvaras, lai novērstu nesodāmību. Patiesības un samierināšanās komisija, kas tika izveidota ar tiesību aktu 2014. gadā, līdz šim ir cietusi neveiksmi, tāpēc joprojām valda nesodāmības gaisotne. Amnestija ir piešķirta par tādiem noziegumiem kā spīdzināšana, seksuāla vardarbība un slikta izturēšanās. 2014. gadā valdība izveidoja arī Piespiedu pazušanas izmeklēšanas komisiju ar mērķi izmeklēt cilvēku piespiedu pazušanu bruņotā konflikta laikā un informēt sabiedrību par to, kas noticis, kā to paredz miera līgums. 2015. gada februārī Augstākā tiesa izdeva rīkojumu grozīt likumu, bet valdība lūdza atcelt šo tiesas nolēmumu. Augstākā tiesa 2020. gada 26. aprīlī šo lūgumu noraidīja, tādējādi atkārtoti apstiprinot taisnīgu pārejas tiesiskuma mehānismu nozīmi. Cilvēktiesību organizācijas atzinīgi novērtēja Nepālas Augstākās tiesas 2020. gada aprīļa lēmumu par nepieciešamību grozīt pārejas tiesiskuma likumu. 2022. gada jūlijā valdība nāca klajā ar likumprojektu, kas paredz spēkā esošo tiesību aktu grozīšanu, bet Amnesty

International un Human Rights Watch uzskata, ka ierosinātais likumprojekts neatbilst Augstākās tiesas lēmumam un joprojām apgrūtinātu vai padarītu neiespējamu likumpārkāpēju kriminālvajāšanu. Pārejas tiesiskuma likumprojekts tika iesniegts parlamentam 2023. gada martā, reaģējot uz Augstākās tiesas 2015. gada nolēmumu, ka Nepālas spēkā esošie tiesību akti ir nelikumīgi.

Parlamenta [Delegācija attiecībām ar Dienvidāziju 2022. gada septembrī apmeklēja Nepālu](#), lai novērtētu Nepālas attiecības ar ES, kas ir galvenā sadarbības līdzekļu devēja. Tā kā Nepāla līdz 2026. gadam varētu izkļūt no vismazāk attīstīto valstu statusa, Parlaments atzinīgi novērtēja to, ka Nepāla jau ir ratificējusi lielāko daļu no 27 pamatkonvencijām, kas vajadzīgas, lai pretendētu uz VPS+.

BUTĀNA

Butāna, kas gadsimtiem ilgi dzīvojusi noslēgti no apkārtējās pasaules, pielāgojas globalizācijai un stiprina savu ekonomiku, vienlaikus saglabājot senās tradīcijas. Ar [2008. gadā pieņemot konstitūciju](#), kura garantē varas dalījumu konstitucionālas monarhijas satvarā, Butāna mierpilnā veidā ieviesa parlamentāro demokrātiju. ES atbalsta Butānas pilnīgu autonomiju no tās spēcīgajām kaimiņvalstīm Indijas un Ķīnas un, atzīstot ar Butānas ģeogrāfisko atrašanās vietu saistītās bažas par suverenitātes zaudēšanas risku, ir pārliecināta, ka šai valstij ir jāvar formulēt pašai savu drošības politiku un ārpolitiku.

ES ir aktīvi darbojusies Butānā kopš 1982. gada, savus centienus vēršot uz nabadzības mazināšanu, demokratizācijas un labas pārvaldības veicināšanu, kā arī ilgtspējīgas lauksaimniecības un atjaunojamo dabas resursu atbalstīšanu. 2018. gada maijā tika uzsākts jauns ES un Butānas tirdzniecības atbalsta projekts, kura mērķis ir uzlabot pievienotās vērtības nodrošināšanu, saikņu veidošanu starp tirgiem un tirdzniecības un investīciju tiesisko regulējumu.

Lai palīdzētu Butānai, ES Daudz gadu indikatīvajā programmā 2014.–2020. gadam tai tika atvēlēti 49,3 miljoni EUR. Laikā no 2017. līdz 2022. gadam ir rezervēti aptuveni 21,5 miljoni EUR, kas tiks izmantoti, lai atbalstītu ilgtspējīgu lauksaimniecību un mežsaimniecību un cīnītos pret klimata pārmaiņām. Turklāt, reaģējot uz vajadzībām, kas radās Covid-19 pandēmijas laikā, ES 2020. gadā piešķīra vēl 4,5 miljonus EUR. Pašreizējā [daudz gadu indikatīvā programma 2021.–2027. gadam](#) turpina atbalstīt Butānu, galveno uzmanību pievēršot trim prioritārajām jomām: klimata pārmaiņas un zaļa izaugsme noturīgai Butānai; laba pārvaldība iekļaujošai sociālo ekonomiskajai attīstībai; digitālā pārkārtošanās – pārmaiņu virzītājspēks izglītībā un sabiedriskajos pakalpojumos. 2021.–2024. gadam kopumā ir piešķirts 31 miljons EUR. ES un Butāna puda gandarījumu par to, ka ir ratificēts Butānas un Eiropas Investīciju bankas (EIB) pamat nolīgums, kura mērķis ir sagatavot EIB koncesiju finansējumu attīstības projektiem Butānā. [2023. gada martā EIB atbalstīja klimatrīcību un investīcijas atjaunīgajos energoresursos Butānā](#).

ES atbalsta Butānas attīstības plānus un piešķir Butānai lielāku preferenciālu piekļuvi ES tirgiem saskaņā ar VPS+ ar nosacījumu, ka Butāna pilda nepieciešamos nosacījumus. ES uzteic šo Himalaju valsti par tās darbībām, kuru mērķis ir nodrošināt ilgtspējīgu, mazoglekļa un pret klimata pārmaiņām noturīgu attīstību, norādot, ka Butāna ir veikusi būtiskus pasākumus, lai aizsargātu bērnu un sieviešu tiesības

un veicinātu dzimumu līdztiesību. Liels solis ir kriminālatbildības atcelšana par homoseksualitāti, ko Butānas parlaments apstiprināja 2020. gada decembrī. [ES un Butāna 2023. gada maijā Timpu rīkoja vienpadsmitās oficiālās apspriešanās](#), kurās tika pārskatīta to pašreizējā sadarbība. Puses apmainījās ar jaunāko informāciju par labu pārvaldību, cilvēktiesībām un politiskajām un ekonomiskajām norisēm saistībā ar Butānas iziešanu no vismazāk attīstīto valstu kategorijas 2023. gadā.

Butānā valda karaliskā ģimene, un demokrātijai tajā vēl ir jānostiprinās. Butānas izolācija un neaizsargātības sajūta ir palīdzējusi veidot īpašu nacionālo identitāti, kuras pamatā ir reliģijas, vides un kultūras saglabāšana. Valsts kultūras aizsardzība tiek uzskatīta par būtisku. Butānas kultūras mantojums izpaužas kā kopējais nacionālās laimes indekss (GNH), kas saskan ar budistu garīgo praksi. GNH veicina tādas vērtības kā miers, nevardarbība, līdzcietība un iecietība. GNH, kas nostiprināts 2008. gada Konstitūcijā, ir attīstības filozofija, kas izmanto indeksu, lai novērtētu valsts ekonomiskās attīstības līmeni kopā ar iedzīvotāju labklājības un laimes līmeni. [GNH tika atzīts ANO 2011. gada rezolūcijā](#), un to veido vairāki aspekti: psiholoģiska labjutība, dzīves līmenis, laba pārvaldība, veselība, izglītība, kopienas dzīvotspēja, kultūras daudzveidība, laika izmantojums, ekoloģiskā daudzveidība un noturība. Parlaments atbalsta Butānas vides politiku, kuras mērķis ir saglabāt valsts bioloģisko daudzveidību, kas ir ļoti neaizsargāta pret klimata pārmaiņām, un atbilstoši GNH koncepcijai novērst visu veidu ekoloģisko degradāciju.

2024. gada janvārī Butānā notika vispārējas vēlēšanas, kurās ar lielu balsu vairākumu uzvarēja bijušā premjerministra Tshering Tobgay Tautas Demokrātiskā partija. [Parlamenta Delegācija attiecībām ar Dienvidāziju 2022. gada septembrī apmeklēja Butānu](#), lai novērtētu šīs valsts sociāli ekonomisko attīstību, pirms 2023. gada decembrī tā izkļūst no vismazāk attīstīto valstu kategorijas. Tas nozīmē, ka Butāna vairs nevarēs izmantot ES EBA shēmu. Butāna apsver iespēju pieteikties VPS+, bet ir maz ticams, ka Butāna varēs laikus parakstīt un ratificēt visas 27 nepieciešamās starptautiskās pamatkonvencijas.

MALDĪVIJA

Eiropas Savienība sniedz sadarbības atbalstu lauku kopienām, tūrismam un klimata pārmaiņu mazināšanai, neraugoties uz to, ka tai joprojām nav formāla sadarbības nolīguma ar Maldīviju. ES Ārlietu padome 2018. gada jūlijā pieņēma regulējumu mērķtiecīgu ierobežojošu pasākumu vēršanai pret tiem, kas ir atbildīgi par tiesiskuma graušānu vai iekļaujoša politiskā risinājuma kavēšanu Maldīvijā, kā arī pret tiem, kas ir atbildīgi par smagiem cilvēktiesību pārkāpumiem. ES Padome 2021. gada aprīlī nolēma sākt sarunas par ES un Maldīvijas partnerības un sadarbības nolīgumu, kas ir svarīgs pagrieziena punkts divpusējās attiecībās ar Maldīviju. [2023. gada jūnijā Briselē notika ceturtā ES un Maldīvijas augstākā līmeņa amatpersonu sanāksme](#), kuras mērķis bija stiprināt abu pušu attiecības, tostarp sadarboties Indijas un Klusā okeāna reģionā.

Maldīvijai kopš 2011. gada vairs nav vismazāk attīstītās valsts statusa. 2013. gadā tā ieguva vidēju ienākumu valsts statusu. Valsts ekonomika galvenokārt ir balstīta uz tūrismu un zivsaimniecību. Tā kā tūrisms veido 70 % no šīs valsts IKP, Maldīvijas ekonomika smagi cieta no Covid-19 pandēmijas. 2021. gada augustā ES piekrita piešķirt bezmaksas atbalstu 2 miljonu EUR apmērā, lai attīstītu viesu māju un uz ūdens

izveidotu tūristu mītņu nozari Maldīvijā saskaņā ar projektu "ES atbalsts MVU tūrisma nozares noturīgai atveseļošanai Maldīvijā".

ES pastiprināja sadarbību ar Maldīvijū un atbalstu šai valstij tās pārejā uz demokrātiju. [Daudz gadu indikatīvā programma 2021.–2027. gadam ir vērsta uz divām prioritārajām jomām Maldīvijā](#): videi draudzīgu ekonomikas atveseļošanas veicināšanu un labu pārvaldību; tiesiskumu; drošību. Laikposmam no 2021. līdz 2024. gadam ES ir piešķīrusi 12 miljonus EUR dotāciju finansējumam partnerībai ar Maldīvijū.

Maldīvija ir neaizsargāta pret klimata pārmaiņām. Jūras līmeņa celšanās un piekrastes erozija nopietni apdraud valsts dzīvotspēju. Maldīvijas parlaments plāno izstrādāt pirmo klimatam veltīto likumu, kurā būs noteikti piesārņojuma ierobežojumi, kā arī pieņemt pasākumus, kas ļaus aizsargāt un palīdzēs atjaunot vidi. Pēdējo 20 gadu dati liecina, ka galvaspilsētā Malē jūras līmenis ir cēlies par gandrīz četriem milimetriem gadā un 2100. gadā ūdens līmenis būs par 40–50 centimetriem augstāks. Tas nozīmē pludmales eroziju, plūdus, sāls koncentrācijas palielināšanos gruntsūdeņos un neprognozējamus laikapstākļus, kas jau tagad izraisa gan plūdus, gan sausumu. 80 % Maldīvijas iedzīvotāju dzīvo 100 metru attālumā no jūras, tāpēc šīs pārmaiņas ir eksistenciāls apdraudējums.

Valstī ir vērojams arī augsts jauniešu bezdarba līmenis, bandu vardarbība un narkomānija. 2023. gada septembrī prezidenta vēlēšanās Maldīvijā uzvarēja Mohamed Muizzu, otrajā kārtā pārspējot Ibrahim Mohamed Solih. Prezidents Muizzu tiek plaši uzskatīts par atsaucīgāku pret Ķīnas interesēm valstī, nevis Indijas interesēm.

Maldīvijas parlamenta vēlēšanas notika 2024. gada aprīlī. 70 no 93 vietām tajās ieguva prezidenta Mohamed Muizzu atbalstītā Ķīnas Tautas kongresa partija. 15 vietas ieguva Indiju atbalstošā Maldīvijas Demokrātiskā partija.

Jorge Soutullo / Cristina Stanculescu / Walter Masur
05/2024